

ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI & NHÂN VĂN | VIỆN PHAN CHÂU TRINH
NHIỀU TÁC GIẢ

KỶ YẾU HỘI THẢO KHOA HỌC CẤP QUỐC GIA

CHÍ SĨ
PHAN CHÂU TRINH
TƯ TƯỞNG, CUỘC ĐỜI VÀ SỰ NGHIỆP

Tập 1

NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

15. TÁC ĐỘNG CỦA TÂN THƯ, TÂN VĂN VÀ THỜI ĐẠI
“MƯA ÂU GIÓ MỸ” ĐỐI VỚI TƯ TƯỞNG CỨU NƯỚC
CỦA PHAN CHÂU TRINH..... 242
TS Đỗ Cao Phúc
16. PHAN CHÂU TRINH VÀ CON ĐƯỜNG TRỞ LẠI VIỆT NAM.... 256
TS Nguyễn Lan Dung
17. “Khai dân trí, chấn dân khí, hậu dân sinh” -
SỰ KHÁC BIỆT VỀ TƯ TƯỞNG CỦA PHAN CHÂU
TRINH TRONG DÒNG CHẢY DUY TÂN CẢI CÁCH Ở
VIỆT NAM NHỮNG NĂM ĐẦU THẾ KỶ XX..... 278
TS Nguyễn Minh Sơn
18. TƯ TƯỞNG DÂN QUYỀN CỦA PHAN CHÂU TRINH
VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI TIẾN TRÌNH DÂN CHỦ HÓA
XÃ HỘI VIỆT NAM..... 295
NCS.ThS Hoàng Thị Giang
19. GIÁO DỤC KHAI DÂN TRÍ TRONG TƯ TƯỞNG PHAN
CHÂU TRINH VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI PHÁT TRIỂN
NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM HIỆN ĐẠI..... 313
NCS.ThS Nguyễn Thị Quỳnh Như
20. GÓP PHẦN LÀM RÕ THÊM TƯ TƯỞNG “DỰA VÀO
PHÁP ĐỂ CẢI CÁCH” CỦA CỤ PHAN CHÂU TRINH..... 330
ThS Trần Ngọc Sáng
21. TƯ TƯỞNG PHẢN BIỆN XÃ HỘI CỦA PHAN CHÂU
TRINH QUA CÁC TRƯỚC TÁC CHÍNH LUẬN 343
NCS.ThS Nguyễn Thị Thùy Nhung

TƯ TƯỞNG PHẢN BIỆN XÃ HỘI CỦA PHAN CHÂU TRINH QUA CÁC TRƯỚC TÁC CHÍNH LUẬN

NCS. ThS Nguyễn Thị Thùy Nhung
Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

Tóm tắt: Phan Châu Trinh là một trong những chí sĩ yêu nước tiêu biểu đầu thế kỷ XX, với lựa chọn con đường canh tân xã hội dựa trên việc khai dân trí, chấn dân khí và thực hành dân quyền. Trong hệ tư tưởng của ông, phản biện xã hội giữ vai trò quan trọng như một phương thức cải tạo xã hội hòa bình, thông qua phê phán công khai những lực cản đối với tiến trình phát triển và hiện đại hóa đất nước.

Bài viết tập trung khảo sát tư tưởng phản biện xã hội của Phan Châu Trinh qua một số trước tác chính luận tiêu biểu, như các bài diễn thuyết và thư chính luận, nhằm làm rõ cơ sở tư tưởng, đối tượng phản biện và phương thức lập luận mà ông sử dụng. Qua đó, bài viết chỉ ra rằng phản biện xã hội trong tư tưởng Phan Châu Trinh không nhằm phủ định cục đoan, mà hướng tới cải lương xã hội trên nền tảng lý trí, đạo đức và ý thức dân quyền, đồng thời thể hiện trách nhiệm xã hội của một trí thức yêu nước trước vận mệnh dân tộc.

Từ góc nhìn này, bài viết góp phần nhận diện rõ hơn vị trí của Phan Châu Trinh trong lịch sử tư tưởng Việt Nam đầu thế kỷ XX, không chỉ như một chí sĩ yêu nước tiêu biểu, mà còn như một trí thức tiên phong trong việc sử dụng chính luận và diễn ngôn công khai để thúc đẩy tiến trình canh tân xã hội.

Từ khóa: Canh tân xã hội, Phan Châu Trinh, Phản biện xã hội, Trước tác chính luận.

Mở đầu

Đầu thế kỷ XX là giai đoạn chuyển biến sâu sắc của lịch sử Việt Nam. Sự khủng hoảng của mô hình quân chủ truyền thống dưới tác động của chủ nghĩa thực dân và quá trình tiếp xúc với tư tưởng

hình này đã đặt nền móng tư tưởng cho sự hình thành ý niệm công dân và dân quyền trong lịch sử chính trị Việt Nam đầu thế kỷ XX.

Qua ba tầng phản biện - thể chế quân chủ, chính sách thực dân và chính quốc dân - có thể nhận diện những đặc điểm cơ bản của một dạng ý thức công dân hiện đại đang hình thành trong bối cảnh thuộc địa đầu thế kỷ XX. Trước hết, quốc dân được xác lập như một chủ thể chính trị có quyền và trách nhiệm, thay cho vị thế thần dân lệ thuộc. Thứ hai, quyền lực nhà nước được đặt dưới yêu cầu phê bình công khai và phải vận hành trên nền tảng pháp lý thay vì ý chí cá nhân. Thứ ba, đạo đức không còn giới hạn trong phạm vi gia đình mà được mở rộng thành đạo đức xã hội và quốc gia, gắn với trách nhiệm công cộng. Cuối cùng, phản biện được hiểu như một nghĩa vụ công dân nhằm cải thiện đời sống chính trị, chứ không phải là hành vi chống đối thuần túy. Chính ở những phương diện này, tư tưởng của Phan Châu Trinh cho thấy bước chuyển quan trọng trong tiến trình hiện đại hóa tư tưởng chính trị Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đinh Xuân Lâm. (1992). “Tìm hiểu thêm về tư tưởng dân chủ của Phan Châu Trinh”. *Thông tin Khoa học Xã hội*, (6), 34 - 40.
- Huỳnh Lý. (1993). *Phan Châu Trinh - Thân thế và sự nghiệp*. NXB Đà Nẵng.
- Phan Châu Trinh. (1926). *Đạo đức, luân lý Đông Tây*. Nhà in Xưa - Nay.
- Phan Châu Trinh. (2005a). *Phan Châu Trinh toàn tập*, Tập 2. NXB Đà Nẵng.
- Phan Châu Trinh. (2005b). *Phan Châu Trinh toàn tập*, Tập 3. NXB Đà Nẵng.

KỶ YẾU HỘI THẢO KHOA HỌC CẤP QUỐC GIA

CHÍ SĨ
PHAN CHÂU TRINH
TƯ TƯỞNG, CUỘC ĐỜI VÀ SỰ NGHIỆP

Tập 1

ISBN: 978-632-608-726-0

NXB ĐHQG-HCM
SÁCH KHÔNG BÁN